

La focalització dels complements pronominals

per Albert Jané

Aquest breu treball pretén solament de mostrar les diferents solucions gramaticals amb les quals focalitzem els complements d'objecte del verb en el cas dels verbs transitius, és a dir, amb un complement acusatiu, i en el cas dels verbs que demanen un complement d'objecte introduït per una preposició (essencialment, *a*, *en* i *de*).

La focalització (o rematització) del complement acusatiu representat per un pronom feble es realitza amb el reforç del pronom fort precedit per la preposició *a*. Dit altrament, no és possible de representar un complement acusatiu per mitjà d'un pronom fort (precedit per la preposició *a*) sinó com a reforç del pronom feble, i en tots els casos aquest reforç serveix per a focalitzar el complement. Vegem la diferència entre les dues oracions següents:

- (1) M'estima.
- (2) M'estima a mi.

Per mitjà de la primera oració s'indica simplement una acció: una persona (el subjecte, sobreentès) estima la persona que parla. En la segona, en canvi, s'indica que és precisament a la persona que parla (a mi) i no a una altra persona, que estima la persona representada pel subjecte. És ben evident, d'altra banda, que la doble representació del complement acusatiu, per mitjà del pronom feble i del fort, no constitueix cap mena de redundància.

Ara; si, d'una manera mecànica, construïm dues oracions anàlogues a les anteriors amb el verb *pensar*, que demana (en un dels seus usos) un complement d'objecte introduït per la preposició *en*, obtenim el resultat següent:

- (3) Hi pensa.
- (4) *Hi pensa en mi.

És fàcil d'adonar-se que aquesta operació mecànica no ha donat, ni de bon tros, un resultat mínimament satisfactori.

En primer lloc, cal veure que no podríem usar l'oració (3) en tots els casos en què faríem servir (1) (si en lloc de pensar es tractés d'estimar), perquè el pronom de primera persona conté més informació que no el pronom adverbial, que té un significat molt més ampli. Només en un context que no admetés altres interpretacions (3) podria ser l'equivalent de (1). Comparem:

- (5) Si parla de mi és perquè m'estima.
- (6) Si parla de mi és perquè hi pensa.

En tots els altres casos, és a dir, aquells en què l'antecedent no fos tan inconfusible com ho és en (5) i (6), l'equivalent de (1) seria, necessàriament, amb l'ús del pronom fort (precedit per la preposició):

(7) Pensa en mi.

I, com és ben evident, l'oració (4), obtinguda mecànicament a partir de (2), és totalment rebutjable no solament per la seva condició redundat sinó perquè ni forma part de la llengua real.

Com obtindríem, doncs, una oració emfàtica, amb el complement focalitzat, equiparable a (2)? Caldria recórrer necessàriament a la inversió següent:

(8) En mi, pensa!

Notem que, de fet, amb un verb transitiu, trobem també, al costat de (2), una solució anàloga a (8):

(9) A mi, m'estima!

Així mateix, també serien possibles les construccions següents, amb el complement representat, en primer lloc, pel pronom feble i després, en aposició, per un pronom fort precedit per una preposició:

(10) M'estima, a mi!

(11) Hi pensa, en mi!

(Ens decantem per escriure amb un signe d'admiració (8), (9), (10) i (11) d'acord amb l'entonació habitual que es dona a aquestes frases, tot i que també seria possible de prescindir-ne com a reflex d'una entonació intencionadament neutra i desproveïda d'èmfasi.)

Com es veu clarament, en aquestes construccions expressives o emfàtiques, (10) i (11), allò que es focalitza no és el complement sinó l'acció verbal.

D'altra banda, és evident que l'oració (9) també es podria usar focalitzant no el complement sinó el verb, però aquest ús s'ha de considerar gairebé exclusiu del llenguatge oral, en què l'entonació expressiva (els dos sintagmes serien pronunciats amb una mateixa intensitat) indicaria que es focalitza el verb i no el complement. D'acord amb aquesta entonació, sembla que en aquest cas més aviat ens inclinàriem per prescindir, en l'escriptura, del signe d'admiració. I l'equivalent, amb el verb *pensar*, de (9) amb la focalització del verb seria:

(12) En mi, hi pensa.

No seria desenraonat d'acabar aquesta nota recordant la conveniència de recórrer, per a la representació d'un complement d'objecte preposicional, al pronom

feble sempre que no hi hagi cap raó que demani o exigeixi el recurs al pronom fort precedit per la preposició. Vegem l'exemple següent, tret del diari «Avui» (6.X.95):

(13) El nou Nobel Seamus Heaney és un autor força desconegut. Almenys (*sic*) eren pocs els que ahir sabien res d'ell a Liber95.

No sembla que hi hagi res que s'oposi a propugnar, com a construcció més pròpia i preferent:

(14) ... eren pocs els que ahir en sabien res a Liber95.